

28.1.2021

RIKOSASIOIDEN SOVITTELUN NEUVOTTELUKUNNAN KOKOUS**Aika** **to 28.1.2021 klo 13-15****Paikka** **Kokous toteutettiin Teams -yhteyden kautta.**

Osallistujat Pouta Anneli, johtaja, THL, pj.
Kinnunen Arne, apulaisosastopäällikö, OM, varapj.
Halme Kimmo, poliisitarkastaja, SM/poliisiosasto
Heikkinen Pekka, poliisitarkastaja, POHA
Jauhiainen Aino (Kaijus Ervastian varajäsen), HY/KRIMO
Mäenpää Pia, erikoissyyttäjä, Syyttäjälaitos/Itä-Suomen syyttäjääalue
Koivukangas Jaana, kehitysjohtaja, RIKU
Snellman Tiina, sovittelun esimies, Vantaan sovittelutoimisto
Ikonen Reetta, sovittelutoimiston johtaja, Kymi-Saimaan sovittelutoimisto
Elonheimo Henrik, kehittämisspäällikö, THL
Rimpilä Ilona, erityisasiantuntija, THL, siht.

poissa
Keinänen Jari, johtaja, STM
Uotinen Sami, johtava lakimies, Suomen kuntaliitto
Tykkyläinen Juha, käräjätuomari, osaston johtaja, Pohjois-Karjalan käräjäoikeus

Asialista**1. Kokouksen avaus**

Puheenjohtaja Anneli Pouta avasi kokouksen. Käytiin lyhyt esittäytymiskierros. Todettiin, että myös varajäsenille tulee toimittaa kokouskutsut. Vahvistettiin vuoden 2021 kokouspäivät, joista Rimpilä on jo lähettänyt kalenterikutsut varsinaisille jäsenille. Kokouspäivät ovat: 27.5., 9.9. sekä 11.11. Kaikki tulevat kokoukset ovat klo 13-15, ja ne järjestetään lähtökohtaisesti etätoteutuksena.

2. Sovittelun siirtohankkeen tilanne sekä STM rooli mahdollisessa siirtymävaiheessa sekä valtionkorvauksen nostaminen

Neuvottelukuntaa on informoitu siirtohankkeen tilanteesta jo 12.11.2021, mutta Arne Kinnunen päivitti tämän hetket kuulumiset. Siirtohankkeen ohjausryhmän työskentelyä on jatkettu helmikuun 2021 loppuun, sillä selvitystyössä on ilmennyt tarpeita tarkastella mm. talousnäkökulmaa enemmän. Pohdinnassa on myös, tulisiko yhden toimijan malliin siirtyminen tapahtua jo mahdollisen hallinnon siirron yhteydessä. Pelkkä keskushallinnon siirtäminen olisi yksinkertainen toimenpide, mutta se vaikuttaa tällä hetkellä vain puolittaiselta ratkaisulta.

Kun ohjausryhmän raportti on julkaistu, se siirtynee virkamieskunnan kuulemiskierrokselle huhtikuussa ja lopulta ministeriötyöryhmään toukokuussa.

Tällä hetkellä ohjausryhmällä on edelleen kaksi vaihtoehtoista mallia arvioitavanaan: oikeusapuintegraatio sekä itsenäisempi virastomalli. Oikeusministeriössä on tällä hetkellä meneillään organisaatiouudistukset, jotka

koskevat oikeusapupalveluita sekä ns. pikkuvirastojen yhdistämistä. Näiden osalta muutoksia on odotettavissa vuoden 2023 alussa, ja tällä hetkellä realistinen näkymä voisi olla, että myös sovittelupalvelujen integrointi jompaankumpaan malliin tapahtuisi samassa yhteydessä. Näyttää siltä, että ennen vuoden 2023 alkua muutoksia ei ehditä panna täytäntöön.

Henrik Elonheimo kertoi, että tällä hetkellä sovittelupalveluntuottajia koskeva toimialueuudistus, sovittelulakiuudistus sekä sovittelun valtionkorvauksen kokonaismäärän nostaminen ovat jääneet odottamaan siirtohankkeen päätöstä. Näiden asioiden eteenpäin viemiselle on kuitenkin akuutteja tarpeita. Elonheimo kysyi, millä tavoin ko. asioiden edistämistä voisi aktivoida tällä hetkellä ja onko se kannatettavaa.

Kinnusen mukaan toimialue- ja lakiuudistukseen on vaikea ottaa kantaa, mutta valtionkorvauksen nostoa olisi hyvä edistää jo nyt. Mahdollinen hallinnonalan siirto helpottuisi, jos määräraha olisi jo korkeampi. Kinnunen esittää, että tästä aiheesta on hyvä jatkaa keskustelua STM:n kanssa. Lisäystä voisi esittää joko 2021 lisätalousarvioon tai suoraan 2022 budjettiin. Etenkin lisätalousarvio edellyttää hyviä perusteluita. Oikeusministeriö voi antaa nostolle tukea, mutta ei voi lähteä ajamaan asiaa.

Pouta lisäsi, että lisätalousarvioon kohdistuvasta tarpeesta on tärkeä informoida myös THL:n hallintoa ja ottaa yhteyttä talouspäällikkö Juha Kekkoseen. Pouta esitti, että pienten toimistojen kantokyky on myös arvioitava, mikäli muutoksia puitesopimuksiin tehdään mahdollisella siirtymäajalla. STM:n kantaa voisi tiedustella myös tähän asiaan liittyen. Elonheimon lisäsi, että toimialueuudistus ei edellytä lakimuutosta, vaan puitesopimusten muuttamista. Elonheimo on yhteydessä STM:ön näistä asioista.

3. Sovittelun tilastot 2019

Elonheimo kertasi viime vuonna toteutetun vuoden 2019 tilastoja koskevan tilastointiprosessin haasteet, joista on tiedotettu neuvottelukuntaa jo 12.11.2020 kokouksessa. Sittemmin on käynyt ilmi, että myös poiminnan koosteessa on tilastojen tuotantovaiheessa sattunut inhimillinen virhe. Lähisuhdeväkivaltarikokset on laskettu kokonaismääriin kahteen kertaan. Tästä virheestä johtuen virallinen tilasto on korjattava. Korjausprosessissa on kertaalleen toimitettu tilastot esitarkastettaviksi sovittelupalveluntuottajille, joilla on mahdollisuus ilmoittaa edelleen mahdollisista puutteista ja virheistä. Tällä hetkellä tilastot ovat vielä tarkistettavina. Varsinainen korjausjulkaisu tehdään THL:n viestinnän tuella. Vuoden 2020 tilastot saadaan näillä näkymin julkaistua ajallaan, eikä siihen prosessiin vaikuta liittyvän enää tällaisia haasteita.

Elonheimo kertoi, että 2019 tilastoihin on tulossa pudotusta enemmän kuin odotettiin. Korjattu tilasto pyritään julkaisemaan mahdollisimman pian. Tällä hetkellä etsitään vielä selityksiä laskusuhdanteelle. Pohdintaa siitä, voisiko POHA:n päivitetyllä ohjeistuksella asiakkaiden suostumusten kysymisestä olla vaikutusta asiaan. Myös vertailukelpoisuuden heikentyminen suhteessa aiempien vuosien tilastoihin voisi selittää laskusuhdannetta: tietojen keruu tapahtuu nyt suoraan asiakastietojärjestelmästä eikä sovittelutoimistojen ilmoituksilla.

Elonheimo kysyi onko POHA:n edustajalla Pekka Heikkisellä näkemystä tähän asiaan.

Heikkinen kertoi, että asiasta on keskusteltu ja hekin ovat tahollaan yhdistäneet ilmiön päivitettyyn ohjeeseen. Suostumusasia on puhututtanut paljon. On myös mahdollista, että asioiden rajoittaminen on lisääntynyt mm. vähäisyysperusteella. Tulevat keskustelemaan siitä, millä tavoin tämä asia nähdään poliisilaitoksilla. Heikkinen esittää molemminpuolisen yhteistyön lisäämistä ja keskustelua aiheesta tulevana yhteistyöpäivänä (10.2.2021).

Pia Mäenpää kertoi, että syyttäjän osalta läpivirtausajan seurantaan on tullut tiukemmat raamit uuden Nopsa-järjestelmän myötä. Tämä vaikuttaa lisätutkinnan ja sovittelujen vähenemiseen. Alueilla on kuitenkin suuria eroja tämän vaikutusten suhteen. Kimmo Halmeen mukaan useilla poliisilaitoksilla suostumusten hankinta voi olla vaikeaa. Halme itse puoltaisi sitä, että sovittelun ammattilaiset kysyisivät suostumukset, sillä se voisi edistää paremmin asioiden etenemistä sovitteluun. Myös sovittelulain tulkinnan mukaan suostumuksen hankkiminen sitoo enemmän sovittelutoimiston ammattihenkilöstöä kuin poliisia. Halme jakaa käsityksen siitä, että sovitteluun ohjattujen asioiden määrä on vähentynyt POHA:n päivitetyn ohjeen myötä. Hän näkee syitä myös Heikkisen mainitsemassa rajoitusmenettelyn vahvistumisessa.

Jaana Koivukangas näki tärkeänä, että poliisi kysyy alustavat suostumukset. Poliisin kanssa voisi käydä keskustelua tarkemmin siitä, miten sovitteluun ohjaamista olisi hyvä sanoittaa. RIKU:n osalta poliisilla käytössä kaavio. Poliisilla on paljon kerrottavaa ja selitettävää asiakkaille, siksi voisi olla hyvä toimittaa poliisille valmis esittelyaineisto. Myös uusien poliisin sovittelutietämystä voisi pyrkiä vahvistamaan. Halme piti selvänä, että poliisin tulee ilmoittaa asianosaisille esimerkiksi kirjeitse riita- tai rikosasian siirtämisestä sovitteluviranomaisten käsiteltäväksi. Halmeen tietojen mukaan eri poliisilaitoksilla on tätä menettelyä varten käytössä erilaisia kirjepohjia.

Reetta Ikosen mukaan poliisin lähettämien aloitteiden määrän lasku pitää valtakunnallisesti paikkansa. Heillä aloitemäärät ovat kuitenkin kasvaneet. Ovat tehostaneet tiedotusta alueensa poliisiasemilla. Ikonen pohti myös, mikä on volyymin kasvattamisen tarve. Kehityksen taittuminen voi kertoa myös siitä, että nykyisellä rahoituksella saavutettava palvelukatto on tavoitettu. Myös huoli henkilöstön jaksamisesta ja laadukkaan palvelun onnistumisesta näillä resursseilla mietityttää.

Koivukangas jatkoi että RIKU:n asiamäärät ovat kasvaneet tasaisesti. Kokevat, että yksi merkittävä tekijä tähän on viestinnän ammattilaisen palkkaaminen organisaatioon. Viestintä toimii heillä ammattimaisesti ja monella kanavalla. Niin paikallista kuin valtakunnallistakin viestintää tehdään koordinoitusti. Ikonen tukee ajatusta siitä, että sovittelun keskushallinnon vahvistaminen tiedottajalla parantaisi varmasti myös sovittelun viestinnällistä näkyvyyttä.

Elonheimo kertoo ottavansa vastaan näihin selityksiin liittyviä tarkempia faktoja, mikäli niitä tarjolla on. Hän hyödyntää aineistoa tilastoraportin kirjoittamiseen.

Näitä perusteita (esim. poliisin ohjeet koskien rajoittamisperiaatteita ja syyttäjän periaatteelliset läpivirtausajat) voi toimittaa Elonheimolle sähköpostitse.

4. Sovittelun kehittämisohjelma 2021 - 2023 sekä päättyneen kehittämisohjelman 2016 - 2020 arviointi

Elonheimo esitteli uuden kehittämisohjelman suuntaviivat sekä syksyllä 2020 toteutetun päättyneen kehittämisohjelman arviointikierroksen. Tämän Rimpilä ja Elonheimo olivat toteuttaneet vastuuhenkilöiden kahdenvälisinä keskusteluina. Kooste keskusteluista ja arvioinnista Elonheimon diaesityksessä (liite 1).

Koivukangas kommentoi että RIKUssa on paljon samankaltaisia kehittämistarpeita. Heillä on jo mm. usean vuoden kokemus videovälitteisestä asiakaspalvelusta. Tällä hetkellä heilläkin on kehittämistyön kohteena ruotsinkieliset palvelut. Tämänkaltaisissa palveluissa on tärkeää, että asiakas saa hoidettua asiansa omalla tunnekielellään. Aineistot on oltava myös ruotsiksi, vaikka useat pystyvät asiomaan myös suomeksi.

Mäenpää toivoo sovittelun kehittämisen näkökulmasta, että sovittelu saisi enemmän näkyvyyttä moniammatillisissa yhteistyöryhmissä ja –hankkeissa. Mäenpää mainitsee esim. esitutkintalakityöryhmän ja Barnhaus-hankkeen: rikosprosessiin on sidottu monia puuttumisen keinoja, mutta nyt moniammatillinen yhteistyö pitäisi kytkeä Suomessakin paremmin mukaan tämänkaltaisiin hankkeisiin ja -lakivalmisteluihin. Mäenpää toivoo, ettei sovittelu unohtuisi näistä kokonaisuuksista.

5. Näkökulmia ammattihenkilöstön ja sovittelijoiden koulutukseen

Rimpilä esitteli vielä lopuksi suuntaviivoja sovittelupalvelujen ammattihenkilöstön ja vapaaehtoissovittelijoiden koulutuskokonaisuuksien ohjelmallistamiseksi ja kehittämiseksi. Kooste kehittämistarpeesta diaesityksessä (liite 1).

Koivukangas kertoi, että samankaltaisia tarpeita on ollut myös RIKUssa. Ovat laatineet valtakunnallisesti yhtenäisen koulutusmateriaalin jo 2018. Aineisto rakennettiin Moodle-oppimisympäristöön ja se käännettiin myös ruotsiksi. Tämä oli vaativa prosessi. Ovat kuitenkin havainneet, että alueellisesti materiaalin käyttöön sitoutuminen on vaikeaa. Myös päivitystarpeita ilmenee koko ajan. Ovat palkanneet nyt keskushallintoon vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin, jonka tehtäväksi tulee mm. aineistojen päivitys.

6. Muut asiat

Koivukangas esittää, että viime syksyille kaavaillut Tuomioistuinvirastovierailun voisi koettaa järjestää syksyllä 2021. Elonheimon mukaan se on mahdollista, joskin tulevalta syksyltä on siirrettävä keväälle 2022 myös valtakunnallinen vapaaehtoissovittelijoiden seminaari. Näyttää siis siltä, että vielä syksyn osalta suurempia kokoontumisia voi olla syytä suunnitella maltillisesti.